

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีสันติสุขและสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านของประเทศ ภารกิจด้านการศึกษา จึงเป็นภารกิจที่มีความสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นทั้งเป้าหมาย บั้นปลายและเป็นทั้งเครื่องมือที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมและการเมือง โดยพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง (วิชัย ตันศิริ, 2542)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ได้กำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ ตลอดจนจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่

จากหลักการนี้ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2544) ได้ชี้แนวทางในการนำไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ สรุปได้ว่า การที่นักเรียนได้มีโอกาสออกนอกห้องเรียนไปสัมผัสและสัมพันธ์กับธรรมชาติ สังคม ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นชุมชนทรัพยากรมหาศาลที่ผู้เรียนและครูสามารถค้นพบความรู้ที่ไม่รู้จักหมด ย่อมช่วยสร้างประสบการณ์ตรงต่อการดำรงชีวิต ได้เรียนรู้ และค้นพบสาระความรู้ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน ครูก็ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปกับนักเรียนด้วย เป็นบรรยากาศการเรียนรู้ที่ตื่นตัว แจ่มใส นำไปสู่กิจกรรมการมีส่วนร่วม การฝึกคิดและจินตนาการที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2543) ที่กล่าวว่า ในชุมชนมีผู้รู้ด้านต่างๆ มากมาย มากกว่าครูที่สอนในห้องหนังสือมากนัก เช่น ผู้รู้ทางเกษตรกรรม ทางช่าง มีศิลปิน ผู้รู้ทางศาสนา หมอพื้นบ้าน นักธุรกิจรายย่อย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ ผู้นำชุมชนที่เป็นนักคิด

นักศีลธรรม มีปัญญาและความดีมากกว่าใครต่อใครตั้งเเยาะในระดับสูงๆ ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ชุมชน ให้ทั้งครูและนักเรียนได้เรียนรู้จากครูในชุมชน จะมีครูมากมาย หลากหลาย เป็นครูที่รู้จักจริงทำจริง จะทำให้การเรียนรู้เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จะสนุกไม่น่าเบื่อหน่าย ที่สำคัญจะเป็นการปรับระบบคุณค่า เดิมการศึกษาของเราสอนให้ดูถูกคนที่มีคุณค่าเหล่านี้ เมื่อผู้รู้ในชุมชนเหล่านี้กลายเป็นครูก็จะเป็นการยกระดับคุณค่า ศักดิ์ศรี และความภูมิใจของชุมชนอย่างแรง เป็นการถักทอทางสังคม ซึ่งถ้าหากการจัดการศึกษาเป็นไปตามแนวของนักวิชาการทางการศึกษาข้างต้นนี้ ก็จะทำให้การดำเนินการ การปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ประสบความสำเร็จในอนาคตอันใกล้แน่นอน

ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายอย่าง แต่เครื่องมือที่จะช่วยให้ครูถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ได้เร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้น คือ สื่อการสอน นั่นเอง ซึ่งถือว่าเป็นสื่อกลางที่ครูใช้ในการสื่อสาร เพื่อถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ อาจจะถูกผู้สอนหรือแหล่งความรู้อื่นๆ ไปยังผู้เรียน แหล่งความรู้อื่นๆ อาจหมายถึงวิทยากร หรือบุคลากรในชุมชน ผู้ทรงความรู้ในด้านนั้นๆ (ชลิยา ลิมปิยากร, 2540) ในกระบวนการเรียนรู้ครูมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้สื่อการสอนเป็นตัวถ่ายทอดความหมาย เพราะสื่อการสอนทำให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้เข้าใจได้มากขึ้นและง่ายขึ้น ผลการเรียนรู้มีความคงทนถาวร ให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้เรียนกระทำกิจกรรม กระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียน (De Kieffer, 1965) สื่อการสอนจึงนับได้ว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเรียนการสอน เพราะทำให้กระบวนการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาของไทยในอดีตตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น วัดเป็นสถานศึกษาที่สำคัญโดยมีพระภิกษุเป็นผู้อบรมสั่งสอน มุ่งสอนด้านพุทธศาสนา และการเรียนการสอนจากครอบครัวหรือเครือญาติเพื่อถ่ายทอดวิชาชีพ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2414 เป็นต้นมา เริ่มจัดการศึกษาตามรูปแบบใหม่ มีครู นักเรียน และหลักสูตร ซึ่งมีความแตกต่างจากการจัดการศึกษาแบบเดิมอยู่มาก เพราะการจัดการศึกษาแบบเดิมนั้นอาศัยชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นหลักสำคัญ กล่าวคือมีวัด มีพระ หรือผู้เฒ่าผู้แก่ มีปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นครูตามธรรมชาติ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2540)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งให้มีความสอดคล้องและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ให้มีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น สื่อการสอนที่มีอยู่อย่างหลากหลายในท้องถิ่น ถ้าหากได้นำมาใช้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ก็

ถือได้ว่าเป็นการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับท้องถิ่นนั้นๆ เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนอีกด้วย เทคโนโลยีที่เหมาะสมคือ เทคโนโลยีที่สามารถตอบสนองของความต้องการทางด้านวิชาการและสภาพการผลิต โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด (Dickson, H. 1972 อ้างถึงใน ดิเรก ฤกษ์ห่วย, 2527) มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น นอกจากนั้นยังต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพด้วย ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมิได้หมายถึงแต่วัสดุ และอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น แต่รวมถึงทรัพยากรทางบุคคล และทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย การจะเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมต้องคำนึงถึงสภาพท้องถิ่นทรัพยากรที่มีอยู่ จุดประสงค์ของการใช้ และเป็นวิธีการที่ง่าย ๆ ราคาถูก (Dunn, 1978 อ้างถึงใน เชาวเลิศ เลิศขไลพาร, 2529)

วิทยากรในท้องถิ่น ถือเป็นประเภทสื่อบุคคล เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ในด้านต่างๆ และเป็นผู้อยู่ในพื้นที่ มีความเข้าใจสภาพแวดล้อม และรู้จักกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สามารถจัดได้หลายรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสภาพของท้องถิ่นให้มากที่สุด เพราะฉะนั้นถ้าเรามีผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น เราสามารถเชิญบุคคลเหล่านั้นมาเป็นผู้สอน หรือเป็นวิทยากรได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนวิชาชีพจะทำให้ผู้เรียนได้พบเห็นของจริงและการปฏิบัติจริง และถ้าเป็นวิทยากรในท้องถิ่นเองจะทำให้รู้สภาพปัญหาของคนในท้องถิ่นดี จะสามารถให้ความรู้ในสิ่งที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น (สุมาลี สังข์ศรี, 2533) นอกจากนี้ ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533) ได้แบ่งประเภทของสื่อการเรียนการสอนเป็นสื่อของจริง โดยวิทยากร ผู้ชำนาญการ สามารถจูงใจผู้เรียน แต่ละกลุ่มให้ตั้งใจและรับความรู้ได้ดีขึ้น

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดแนวการดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนไว้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ มีโอกาสหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยากร ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน ดังนั้นเนื้อหาสาระที่เรียนจึงต้องมีความหลากหลายยืดหยุ่นตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งเป็นเหตุให้ครูบางส่วนไม่สามารถสอนเนื้อหาสาระทุกอย่างได้อย่างดี จึงจำเป็นต้องอาศัยแหล่งความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่มาประกอบการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น วิทยากรท้องถิ่น หรือผู้รู้ในท้องถิ่น จึงเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งครูสามารถเชิญมาช่วยในการสอน หรือสาธิตบางเรื่องบางเนื้อหาได้ เพราะบุคคลในท้องถิ่น เป็นผู้มีความรู้ลึกซึ้ง มีประสบการณ์และความ

เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องดีกว่าครู อีกทั้งครูในโรงเรียนมีจำนวนไม่เพียงพอ ถ้าได้มีการนำบุคคลในท้องถิ่นมาช่วย จะทำให้การจัดการเรียนการสอนได้ดีขึ้น นักเรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศ ทำให้ได้ประสบการณ์ ความรู้ ทักษะกระบวนการการทำงานที่ละเอียดถูกต้อง อันจะเป็นพื้นฐานการทำงานที่ดีต่อไปในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2524)

จากหลักการของหลักสูตรการศึกษาที่ให้มีการปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความได้เปรียบหรือสอดคล้องกับจุดเด่นของชุมชนเป็นพื้นฐานในการจัดการศึกษา จะช่วยทำให้เกิดการพัฒนาทักษะ ความชำนาญของแรงงานฝีมือ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ ช่วยลดปัญหาการอพยพแรงงานจากชนบทเข้าสู่กรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ลงได้ ทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นนั้น อันนำมาซึ่งการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและความเจริญ ส่งผลให้ครอบครัวและชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งทำให้ลดปัญหาชุมชนล่มสลายได้ (วัชร ี ตระกูลงาม, 2542)

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของวิทยากรท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นสื่อประเภทบุคคล ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน วงการศึกษาได้ให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลายมาตรา เช่น

“มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ...”

“มาตรา 69 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ... รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ปกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและของภูมิปัญญาท้องถิ่น...”

“มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม... เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ”

จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น มีความสำคัญในระดับชาติ เพราะเป็นองค์ความรู้พื้นฐานของสังคมไทยที่จะต้องพัฒนา ส่งเสริมควบคู่กับองค์ความรู้ใหม่ในปัจจุบันด้วย จึงเป็นหน้าที่ของคนไทยที่จะต้องทำความเข้าใจกับ“ภูมิปัญญาท้องถิ่น” และร่วมมือกันปฏิบัติให้

ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพราะมีหน้าที่ในการให้ความรู้ ปลุกฝังเจตคติที่ดีต่อผู้เรียน โดยเฉพาะเยาวชน ที่จะต้องเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย ในมาตราต่างๆ ดังนี้

“มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลุกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง... รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลป วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล...”

“มาตรา 23(3) การจัดการศึกษาต้องเน้นความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลป วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย”

“มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลาง ... ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

“มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน...เลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา...”

“มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา...”

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โดยให้มีการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาทุกระดับ การจัดการเรียนการสอนมุ่งให้ความรู้ทั้งทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้อันเป็นสากลควบคู่กันไป อีกทั้งในส่วนของหลักสูตร ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นเอง โดยให้เน้นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย และที่สำคัญคือ ได้ส่งเสริมให้บุคคลในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากบุคคลในท้องถิ่นเหล่านี้รู้จักสภาพปัญหาในชุมชนเป็นอย่างดี และมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญหลายแขนง เมื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาจะทำให้การจัดการศึกษา มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนอีกด้วย

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยังได้ให้มีการปฏิรูปการศึกษา และการปฏิรูปการเรียนรู้ โดย การปฏิรูปการเรียนรู้เน้นเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา และหัวใจที่สำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ ก็คือ การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการยึด

ผู้เรียนเป็นสำคัญนี้ ประเวศ วะสี (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543) ให้ความหมายสรุปได้ว่า หมายถึงการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สถานการณ์จริงของแต่ละคน เข้มข้นกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม และการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน ทั้งทางกาย ทางจิต หรืออารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญา ในการเรียนการสอนตามหลักการนี้ นักเรียนแต่ละชั้นจะมีครูหลากหลาย เช่น พ่อแม่ พี่น้อง เพื่อนบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปิน ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ พระ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น วิทยาการในท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ เป็นปราชญ์ เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาในแขนงวิชาต่างๆ จะเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอนมากขึ้นและยังมีความสำคัญเพิ่มขึ้น เพราะถือว่าเป็นการเรียนรู้จากชีวิตจริง สามารถนำไปประยุกต์ปฏิบัติได้

ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษานั้นนโยบายที่เริ่มเห็นเป็นรูปธรรมคือ นโยบายจากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นแผนระยะยาว ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอย่างมาก โดยได้กำหนดมาตรการไว้ทั้งในหมวดที่ว่าด้วยระบบการศึกษานโยบายการศึกษา เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนสรุปได้ดังนี้ ให้ยกระดับภูมิปัญญาไทยให้เท่าเทียมกับวิทยาการสมัยใหม่ ส่งเสริมผู้นำและปราชญ์ชาวบ้านให้พัฒนาภูมิปัญญา สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายทางภูมิปัญญา ให้มีการสอนภูมิปัญญาทุกระดับ ทุกประเภท โดยให้ครูเป็นผู้นำความคิดและประสานความรู้สากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้อย่างกว้างขวาง ให้อุดมศึกษาเป็นหลักในการประสานวิทยาการสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการให้ผู้เรียน ชุมชน สถาบันต่างๆ ในสังคมให้รู้เห็นคุณค่า มีบทบาทในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแก้ปัญหาของตนเองได้เหมาะสม (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

นอกจากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นแผนระยะยาวข้างต้นนั้นแล้ว ยังมี แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งเป็นแผนระยะสั้นก็ได้มีแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและให้ท้องถิ่นเข้ามาจัดการศึกษาดังนี้

สำหรับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) เป็นแผนงานที่เน้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ไปยังพื้นที่ทุกส่วนของสังคม เพื่อให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ โดยนโยบายดังกล่าว กำหนดไว้ในส่วนของนโยบายการพัฒนาการศึกษา มีข้อความของนโยบายระบุ

ไว้ว่า "...มุ่งปรับเปลี่ยนแนวความคิดเกี่ยวกับการบริการและการจัดการของ ให้ เจริญ ให้ การจัดการศึกษามีอิสระและเสรีมากขึ้น ปรับเปลี่ยนการตัดสินใจจากกรมในส่วนกลาง ลง ตัด ตัด ลงใจในพื้นที่ทุกส่วนของสังคม ตั้งแต่ประชาชน ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางสังคม องค์การพัฒนาเอกชน ธุรกิจเอกชน และองค์กรภาครัฐ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบการจัดการศึกษาอย่างเต็ม ศักยภาพ..."

นโยบายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 นี้ ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นมากขึ้น การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการ เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะคืนการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้มีการระดมทรัพยากรทางการศึกษาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล สิ่งของหรือสถานที่เข้าสู่ระบบการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะภูมิปัญญาอันหลากหลายในท้องถิ่นนั้นๆ จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอย่างเต็มรูปแบบ และจะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางการศึกษาได้

นอกจากแผนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง ดังที่กล่าวไปเบื้องต้นนั้นแล้ว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ ก็ได้ส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอีกด้วย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) มีการสนับสนุนการจัดเครือข่ายการเรียนรู้ โดยพัฒนาความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ให้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคน ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามเพื่อสร้าง ศักยภาพ ความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน สนับสนุนหลักสูตรการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบที่สอดคล้องกับศักยภาพและภูมิปัญญาของท้องถิ่น รวมทั้งจัดระบบการถ่ายทอด ความรู้ด้านเทคนิควิชาการของสถาบันและกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จให้แพร่หลาย

จากนโยบายระดับชาติที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาสังคม การพัฒนา การศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาทางการศึกษา มีนโยบายและแผนงานที่จะนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่การศึกษาอย่างเต็มระบบ ทั้งนี้เพราะการศึกษามีบทบาทและความสำคัญต่อวิถีชีวิต

ของคนและสังคม การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน จะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียนและชุมชน การจัดการศึกษาที่ผ่านมาได้ประสบปัญหามากมาย ความไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญ ทั้งนี้เพราะสังคมไทยมีความแตกต่างกันในหลายๆ ประเด็น เช่น ภูมิศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ หรือสังคมในเมืองกับสังคมชนบท ล้วนถูกบังคับให้เรียนในเรื่องเดียวกันทั้งหมด ทั้งที่ในความเป็นจริง บางสิ่งจำเป็นสำหรับคนอีกกลุ่มหนึ่ง แต่ไม่จำเป็นสำหรับคนอีกกลุ่มหนึ่ง และไม่มี ความยืดหยุ่นเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย และไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคมและประเทศชาติได้เท่าไรนัก เช่น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544) กล่าวว่า เรื่องภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย รวมถึงอีกหลายแง่มุมของภูมิปัญญาไทย กำลังได้รับความสำคัญและความสนใจเพิ่มขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะในวงการผู้รับผิดชอบและเห็นคุณค่าเรื่องวัฒนธรรมและการศึกษา ทั้งนี้ก็ด้วยหวังว่า ความรู้ความเข้าใจและการเข้าถึงคุณค่าของเรื่องภูมิปัญญาจะนำไปสู่ทางออกอันพึงประสงค์ในการกำหนดทิศทาง ตลอดจนสาระของการพัฒนาสังคมไทยให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมในอนาคต การที่นักคิด นักวิชาการ และผู้มีบทบาทในการพัฒนาสังคมไทยให้ความสำคัญต่อเรื่องภูมิปัญญาเช่นนี้ พิจารณาได้ว่า เป็นส่วนหนึ่งของปฏิกิริยาตอบโต้แรงเหวี่ยงอันรุนแรงของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกระแสหลัก ที่ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมแห่งนี้อย่างมากมาย มากเสียจนคนส่วนใหญ่ปรับตัวไม่ทัน เกิดปัญหาต่างๆ ที่นำความทุกข์ยากมาให้อย่างไม่หยุดไม่หย่อน ทั้งนี้ทั้งนั้นเพราะการนำความคิด ความรู้ วัตถุ และวิธีการต่างๆ ที่เรียกรวมกันขึ้นต้นว่า "ภูมิปัญญาสมัยใหม่" มาใช้กับคนที่อยู่มานาน กับ "ภูมิปัญญาสังคม" ของตนอย่างไม่ประสานสอดคล้องกัน ความสับสนและขัดแย้งจึงเกิดขึ้น นานาประการ

วิกฤติเศรษฐกิจและสังคมที่สังคมไทยได้รับบทเรียนครั้งใหญ่ในห้วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน นำความทุกข์ยากมาสู่ประชาชนถ้วนหน้า เพราะการเดินทางตามกระแสความทันสมัยอย่างไร้สติ ขาดความรู้ความสำนึกในพลังและศักยภาพของสังคมไทยที่สั่งสมมา มีแต่ความโลภและความหลงที่จะวิ่งไล่กวาดไปเป็นฝูงกับนานาประเทศ ในที่สุดก็ถึงจุด "ฟองสบู่แตก" ประสบการณ์อันขมขื่นครั้งนี้ปลุกไทยทั้งชาติตื่นและหันมาใช้ความคิดวิตรกวิจารณ์ ทำยที่สุดก็พบว่า ส่วนหนึ่งในความพยายามที่จะลุกขึ้นสู้ที่นั่นจะต้องพิจารณาพลังและศักยภาพของคนในแผ่นดินที่มีภูมิปัญญาสั่งสมไว้มาก ความตื่นตัวรู้จักตัวเองและรู้จักวัฒนธรรมของเราเองให้ถ่องแท้

จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญยิ่งในการปรับตัวและกำหนดแนวทางในการเรียนรู้และการพัฒนาในอนาคต

วิชัย ตันศิริ (2542) กล่าวว่า ปัญหาวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในสังคมไทยนั้น อันที่จริงก็สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการศึกษา จะแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจระยะยาวได้ จำเป็นต้องผ่าตัดระบบการศึกษา สังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ชาวไทยจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทางเทคโนโลยี ทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วและคาดไม่ถึง ขณะเดียวกัน พื้นฐานดั้งเดิมของชาวไทย คือ สังคมเกษตรกรรมและเป็นสังคมที่ยึดถือประเพณีของชาวบ้าน การเผชิญหน้าระหว่างคนในยุคสมัยหนึ่ง กับปรากฏการณ์ทางสังคมอุตสาหกรรมและสังคมข่าวสารของอีกสมัยหนึ่ง ย่อมนำมาซึ่งปัญหาและความสับสนมิใช่น้อย การศึกษาเท่านั้นที่จะเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนให้เกิดความเข้าใจ การยอมรับหรือการปฏิเสธ

รุ่ง แก้วแดง (2542) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการจัดการ และการพัฒนาประเทศในปัจจุบันไว้ดังนี้

ในการพัฒนาประเทศไทยเพื่อให้มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม นั้น เราให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดมา แต่ยิ่งพัฒนาก็พบว่าประเทศไทยต้องวิ่งตามและพึ่งพาภูมิรัฐของต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาซึ่งนำซึ่งปัญหาต่างๆ มากมาย นับตั้งแต่การเสียเปรียบดุลการค้า ความไม่สมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์กับวัฒนธรรม ความไม่สมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ก็เพราะเราได้พัฒนาประเทศและจัดการศึกษาโดยทอดทิ้งของดีที่ประเทศเรามีอยู่ คือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน”

ภูมิปัญญาไทยได้ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น สร้างศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิแก่คนไทย ทำให้บรรพชนของเรา ได้ดำรงชีวิตอยู่บนผืนแผ่นดินนี้มาอย่างสงบสุขเป็นเวลายาวนาน แม้ว่าภูมิปัญญาส่วนหนึ่งจะสูญหายไป แต่ยังมีบางส่วนหลงเหลือเป็นมรดกอันล้ำค่าอยู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด การจัดการศึกษาที่ดีนั้นจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมืองเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและเทคโนโลยี แต่การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลสังคมและประเทศ

พรทิพย์ ศิริสมบุญแนว (2541) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นสรุป ได้ดังนี้ ชนชาติใดสามารถดำรงความเป็นกลุ่มหรือประเทศมาเป็นเวลานาน ชนชาตินั้นจะต้องมีภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ที่สั่งสมจากประสบการณ์ชีวิตของบรรพชนและ

อนุรักษ์สืบต่อกันมา ประเทศไทยสามารถดำรงความเป็นชาติมาได้ช้านานด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพชนชาวไทย การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2538) ได้กล่าวถึงความเป็นมา ความสำคัญ และสถานการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นสรุปได้ว่า มนุษย์เมื่ออยู่รวมกันเป็นสังคมก็จะเรียนรู้ ปรับตัวและสร้างสรรค์วัฒนธรรมของตนเองขึ้นมาและในวัฒนธรรมนั้น ทำให้เกิดปัญญาปรัชญาญาณ หรือที่เรียกกันว่า “ภูมิปัญญา” ภูมิปัญญาสั่งสมที่สั่งสมกันมาหลายชั่วอายุคนนี้เป็นที่มาของวิถีชีวิต ความสันตติจิตต์เจเนน ขนบธรรมเนียม ความเชื่อ ศาสนา วิถีทำมาหากินและศาสตร์ศิลป์นานาับประการ มีการแลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมระหว่างกัน ต่างวัฒนธรรม ต่างภาษา ทำให้เกิดการเพิ่มพูนและความหลากหลายในภูมิปัญญาตลอดมา

ภูมิปัญญาชนบทไทยมีความหลากหลายและคล้ายคลึงระคนกัน ซึ่งถือเป็นความมั่งคั่งทางปัญญา และเป็นฐานความเข้มแข็งโดยรวม แต่เมื่อเราได้คบค้าสมาคมกับโลกตะวันตกมากขึ้น อิทธิพลของตะวันตกเช่น แสตนยานุภาพ เศรษฐกิจการเมือง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และแบบอย่างการครองชีพแบบอุตสาหกรรม ได้ครอบงำเรา เพื่อความอยู่รอดเราจำต้องรับ “ภูมิปัญญาใหม่” จากตะวันตกเข้ามาปรับใช้ในชีวิต แต่อิทธิพลของภูมิปัญญาใหม่มุ่งรุนแรงมาก อะไรที่แตกต่างจากนั้นจะถูกดูถูกว่าต่ำต้อย ด้อยพัฒนา และถูกสลัดทิ้งไป ระบบการศึกษาก็เป็นตัวผลักดันความเปลี่ยนแปลงให้คนเห็นห่างแปลกแยกจากภูมิปัญญาเดิม การศึกษาในความหมายที่เป็นไปตามธรรมชาติของสังคมนมนุษย์ จึงกลายเป็นเพียงการเอาเด็กไปโรงเรียน เรียนรู้ศาสตร์ศิลป์ใหม่ ที่เป็นคนละเรื่องกับชีวิตจริงในชนบท และไม่สามารถนำมาแก้ปัญหาชนบทได้ และทำให้ภูมิปัญญาเดิมหมดความหมาย

การศึกษาของไทยในอดีตนั้น ได้มีการใช้ภูมิปัญญาไทยทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหาและที่เป็นกระบวนการเรียนการสอน แต่เมื่อประเทศไทยนำรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียนจากประเทศตะวันตกเข้ามา การศึกษาแบบดั้งเดิมของไทยดังกล่าวก็แทบจะไม่เหลือเลยในปัจจุบัน ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีสภาพที่ตกต่ำอย่างในปัจจุบันได้แก่ การละเลยไม่ให้ความสำคัญ สังคมไทยไปให้ความสำคัญของการศึกษาระบบโรงเรียนมากเกินไป ขาดการรวบรวม ศึกษา วิจัยและพัฒนาในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่มีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน เนื่องจากมุ่งไปทางความรู้สากลแบบตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจากเดิมการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นประมาณร้อยละ 80 - 90 ปัจจุบันเหลือเพียงร้อยละ 5 -10 เท่านั้น เช่น ภาษาไทย ดนตรีไทย นาฏศิลป์ไทย เป็นต้น และสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ไม่มีการ

ส่งเสริมแผนงานหรือโครงการที่เกี่ยวกับการส่งเสริมภูมิปัญญาไทย จากหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล การศึกษาของประเทศ (รุ่ง แก้วแดง, 2542)

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2542) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดขึ้นจากความ พยายามของคนในแต่ละท้องถิ่นที่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งอยู่ใกล้ตัว และมีความเฉพาะเจาะจง ที่ไม่อาจพึ่งพาให้ผู้อื่นซึ่งอยู่ไกลตัว ไกลปัญหาช่วยแก้ไขให้ได้ เนื่องจากแต่ละชุมชนมี สภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน การทำมาหากินทางเกษตรกรรมต้องพึ่งพาอาศัย ธรรมชาติมาก แต่ละท้องถิ่นจึงสั่งสมวิธีการจัดและลดปัญหาในด้านการทำมาหาเลี้ยงชีพ โดย ถ่ายทอดกันมาเป็นเวลานาน นอกจากนี้ก็ยังมีพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจน การละเล่นต่างๆ ที่เกิดจากวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม ก็ช่วยลดปัญหาดังกล่าวด้วย แต่การศึกษา ในปัจจุบัน ระบบโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญกำหนดการแบ่งและการใช้เวลาในชีวิตของบุคคลและ ปรับเปลี่ยนเทศะหรือสถานที่ เด็กถูกแยกออกจากครอบครัว และสถาบันดั้งเดิมของชุมชน ทำให้ การศึกษาในปัจจุบันที่แม้จะขยายตัวออกไปมาก มีครูนับแสนๆ คน มีโรงเรียนทุกหัวระแหง แต่ ปัญหาสังคมทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก กลับมีมากขึ้นและแก้ไขยากขึ้น การเรียนรู้ ในระบบโรงเรียนช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงน้อยมาก

จากทัศนะเกี่ยวกับสภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นข้างต้น ทำให้ทราบว่ ในอดีต สังคมไทยได้พึ่งพาภูมิรัฐของคนไทยเองมาเป็นเวลายาวนาน ซึ่งทำให้สังคมไทยยังคงดำรงอยู่ได้ ด้วยดีตลอดมา การสั่งสมภูมิปัญญามาหลายชั่วอายุคน ทำให้มีความหลากหลายทางภูมิปัญญา และหากได้นำมาสู่ระบบการศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง แต่ระบบการศึกษาในปัจจุบันกลับ เป็นตัวผลักดันให้คนเหินห่างจากภูมิปัญญาเดิม และหันไปรับภูมิปัญญาตะวันตกเข้ามาใช้ ซึ่ง บางอย่างได้นำเข้ามาโดยไม่มีกรปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นตนเอง ส่วนภูมิปัญญา ท้องถิ่นนั้นกลับถูกมองว่าต่ำต้อยด้อยค่าลงไป ซึ่งเหตุนี้ทำให้เราต้องพึ่งพาภูมิรัฐตะวันตกอยู่เสมอ แม้แต่ปัญหาภายในประเทศบางอย่าง เช่น ปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบัน เรายังต้องให้คนชาติอื่น เป็นผู้ดำเนินการแก้ปัญหา เหล่านี้เป็นต้น

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น ถือว่าเป็นการจัด การศึกษาให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในท้องถิ่นนั้นๆ เพราะแหล่ง ความรู้ในท้องถิ่น จะมีความใกล้ชิดกับโรงเรียนมากที่สุด เพราะในการเรียนการสอนในบางวิชา ครูผู้สอนไม่สามารถสอนเนื้อหาสาระได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะในปัจจุบันหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น มากขึ้น ที่ให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เช่น วิชาในกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ วิชาเลือกเสรี

ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ครูผู้สอนสามารถจัดรายวิชาที่มีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชี่ยวชาญในสาขานั้น ให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

โดยเฉพาะในปัจจุบันได้มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยได้นำความรู้ด้านต่างๆ เช่น เกี่ยวกับการทำมาหากิน การทำอาหาร ยาสมุนไพร ศิลปหัตถกรรม เป็นต้น ให้ออกมาในรูปของผลิตภัณฑ์ตามโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ซึ่งเป็นโครงการของรัฐที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจของชาติในระดับ “รากหญ้า” หรือระดับพื้นฐาน ซึ่งโครงการนี้ได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน นำความรู้อันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมออกมาสร้างสรรค์ผลงาน โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในเรื่องของเงินกองทุนที่จัดสรรให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ผลการดำเนินงานดังกล่าวได้ปลูกกระแสความนิยมในเรื่องของผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น มีการรวมกลุ่มกันผลิตผลิตภัณฑ์ของตนขึ้นมาอย่างกว้างขวาง องค์ความรู้ทั้งหลายโดยเฉพาะในหมวดที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ วิทยาการเกี่ยวกับการเกษตร การแพทย์แผนโบราณ และหมวดศิลปหัตถกรรม ได้มีการรื้อฟื้นอีกครั้ง และยังปรับปรุงให้เข้ากับบริบทใหม่ของสังคมปัจจุบันอีกด้วย มีการเผยแพร่ทางสื่อต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และวิทยุ โทรทัศน์ อย่างกว้างขวาง

กลุ่มชาวบ้านที่รวมกันสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นมา นี้ ถือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษา โดยเฉพาะระดับโรงเรียนในท้องถิ่น ที่มีความใกล้ชิด สามารถดึงบุคคลเหล่านี้เข้ามาเป็นวิทยากรท้องถิ่น ถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียนได้ เป็นการปลูกฝังค่านิยมให้เด็กและเยาวชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของวิทยากรผู้ทรงความรู้เอง ให้รักและหวงแหนสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของเขาเอง ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นได้เองในชุมชน มีการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ก็จะสามารถช่วยเหลือฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศไทยได้

รัตน์ บัณฑิต (2533) กล่าวว่า โรงเรียนประถมศึกษาสามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ โรงเรียนโดยเฉพาะครูต้องพยายามสร้างสัมพันธ์เรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งของชาวบ้าน จึงจะสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านได้ เราสามารถจะทำการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยระบบการศึกษาได้ นั่นคือ ทางโรงเรียนจะต้องตั้งคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนที่มาจากบุคคลที่เป็นปราชญ์ท้องถิ่น เป็นผู้นำแนวคิดชักจูงชาวบ้านได้ และเป็นบุคคลที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความศรัทธา และในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา ก็เปลี่ยนเป็นให้ปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือเป็นครูแทน รวมทั้งให้ปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้วย จะเห็นได้ว่าโรงเรียนประถมศึกษามี

บทบาทที่สำคัญอื่นจะช่วยเชื่อมต่อกับความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นกับความรู้ที่มีอยู่ภายนอกสังคมหมู่บ้าน ซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรที่มีมาจากส่วนกลาง โรงเรียนจะต้องดึงภูมิปัญญาเข้ามาในระบบการศึกษาภายในโรงเรียน ที่นับวันจะแปลกแยก โดดเดี่ยวตัวเองออกจากชุมชน หมู่บ้านทุกขณะ ให้ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาดังกล่าวถูกดูดซับปรับเปลี่ยนไว้กับนักเรียน ซึ่งก็เป็นสมาชิกของหมู่บ้านชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ นั่นเอง

นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยให้ครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหมายถึง ผู้เรียนเป็นคนสำคัญที่สุด ในการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด (ชนาธิป พรสกุล, 2543) ในการที่จะตรวจสอบว่าได้จัดการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่นั้น ทิศนา ขัมมณี (2542) ซึ่งเป็นผู้เสนอแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา (CIPPA Model) ได้เสนอเกณฑ์มาตรฐานข้อหนึ่งว่า มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วยหรือไม่

สุมาลี สังข์ศรี (2533) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมเนื้อหาหลายประเภทและจัดในรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสภาพท้องถิ่นมากที่สุด เพราะฉะนั้นถ้าเรามีผู้เชี่ยวชาญอยู่ในท้องถิ่น เราจะสามารถเชิญบุคคลเหล่านี้มาเป็นผู้สอนหรือวิทยากรได้เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสอนวิชาชีพ จะทำให้ผู้เรียนได้พบเห็นของจริงและการฝึกปฏิบัติจริง และถ้าเป็นวิทยากรท้องถิ่นเอง จะทำให้รู้สภาพปัญหาของคนในท้องถิ่นดี จะสามารถให้ความรู้ในส่วนที่ตรงกับความต้องการ ของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า วิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการศึกษามาก สมควรที่จะได้รับการสนับสนุนให้นำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษานี้ จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา ยังพบว่ามีปัญหาอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน หรือเกี่ยวกับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นเอง โดยเฉพาะเกี่ยวกับผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ค่อยมีเวลา ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ โรงเรียนขาดสื่ออุปกรณ์ที่จะให้ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ประกอบการเรียนการสอน ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้รับการ

สนับสนุนจากทางโรงเรียน โรงเรียนไม่มีงบประมาณสนับสนุน หรือการใช้งบประมาณไม่ตรงกับนโยบายของรัฐ เป็นต้น

นอกจากนั้นในงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้น เป็นการศึกษาที่ระดับโรงเรียน ศึกษาครูผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ แนวนโยบายเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้ยังไม่ได้มาจากวิทยากรท้องถิ่นโดยตรง ทำให้ไม่ทราบสภาพการณ์ที่เป็นจริงเกี่ยวกับวิทยากรท้องถิ่น ที่มาร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนว่ามีความคิดเห็น มีปัญหาหรือมีความต้องการอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินการเรียนการสอนเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น สมควรที่จะให้ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้น มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นด้วย เพราะอยู่ในท้องถิ่นเอง ก็ย่อมที่จะรู้สภาพ ปัญหาและความต้องการของคนในท้องถิ่นได้ดีกว่า ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และบุคลากรต่างๆ ของท้องถิ่นด้วย ดังที่ สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2531) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า การวิจัยหรือการแสวงหาข้อมูลทางสังคมเหล่านี้ นักวิชาการควรจะหาทางเชื่อมโยงกับระดับปฏิบัติการ เช่น องค์กรเอกชน องค์กรชาวบ้าน บุคลากรในชุมชนหมู่บ้าน ฯลฯ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ มิใช่ทฤษฎีลอยๆ หรือความฝันเพียงทางวิชาการ หากเป็นองค์ความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญาที่แปรไปสู่การปฏิบัติได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของวิทยากรท้องถิ่นเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในครั้งนี้ โดยมีเหตุผลในการเลือกจังหวัดนครราชสีมาดังนี้

ประชากรในภาคอีสานจะมีความแตกต่างกันตามกลุ่มวัฒนธรรม เนื่องจากประชากรในภาคอีสานจะประกอบด้วยเผ่าต่างๆ หลายเผ่า ได้แก่ กลุ่มไทย-ลาว ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด เผ่าภูไท แสก โข่ ข่า กะเลิง ญ้อ กูย ส่วย เขมร และกลุ่มไทยโคราช ประชากรประมาณร้อยละ 85 พูดภาษาไทยอีสาน (ไทย-ลาว) นอกจากนั้นจะเป็นภาษาอื่นๆ ตามเผ่าพันธุ์ของตน และแต่ละกลุ่มก็จะอยู่เป็นสัดส่วนของตน เช่น เผ่าภูไท ญ้อ จะอยู่บริเวณจังหวัดนครพนม สกลนคร มุกดาหาร และกาฬสินธุ์ กลุ่มเขมร จะอยู่แถบจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ กลุ่มไทยโคราช อยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา ส่วนกลุ่มไทยอีสานจะอยู่กระจายทั่วทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ที่กว้างใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมาหรือโคราช เป็นเมืองเก่าแก่ เคยรุ่งเรืองมาตั้งแต่ในสมัยขอม ในสมัยโบราณเป็นเมืองชั้น "เจ้าพระยามหานคร" ในปัจจุบันก็ยังคงมีความสำคัญ กล่าวคือเป็นปากประตูสู่ภาคอีสาน และเป็นชุมทางคมนาคมสู่จังหวัดต่าง ๆ ทั้ง ๑๖ จังหวัดในภาคอีสานอีกด้วย

จากการที่จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่กว้างขวาง ลักษณะภูมิประเทศก็แตกต่างกัน ประกอบกับการอพยพของราษฎรในจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาทำมาหากินเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ประชาชนมีภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มสังคมเก่า หรือกลุ่มไทยโคราช ภาษาที่ใช้คือ ภาษาโคราช กลุ่มสังคมใหม่ เป็นกลุ่มที่เข้ามาอยู่ใหม่ ภาษาที่ใช้ก็สุดแต่ว่ามาจากจังหวัดใด และกลุ่มไทยอีสาน มีลักษณะสังคมไทยกึ่งลาว ภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นภาษาอีสาน จากความแตกต่างในด้านประชากรของจังหวัดนครราชสีมา ทำให้จังหวัดนครราชสีมา มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม แต่ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดนครราชสีมา ก็สามารถประสานวัฒนธรรม อาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน มีการเรียนรู้ วัฒนธรรมของกันและกัน และนำมาปรับใช้กับวัฒนธรรมของตนเอง จากความหลากหลายทางด้านประชากรดังกล่าว ทำให้แต่ละกลุ่มมีการสร้างสรรค์สืบสานภูมิปัญญาของตนเอง ในหลายๆ ด้าน ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะของตน ทำให้จังหวัดนครราชสีมา มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการศึกษาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิศาสตร์และการท่องเที่ยว เป็นต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของวิทยากรท้องถิ่น เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในจังหวัดนครราชสีมาในด้านสภาพทั่วไปของวิทยากรท้องถิ่น สภาพการเรียนการสอน และสภาพการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับวิทยากรท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาปัญหาของวิทยากรท้องถิ่น เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในจังหวัดนครราชสีมา ในด้านการจัดเวลาในการสอน การสอน การใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และการสนับสนุนจากทางโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาความต้องการของวิทยากรท้องถิ่น เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในจังหวัดนครราชสีมาในด้าน

การจัดเวลาในการสอน การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ การช่วยเหลือในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน สาขาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องการให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และความต้องการหรือคาดหวังที่จะให้เกิดในโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ วิทยากรท้องถิ่นที่มาถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ ประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ วิทยากรท้องถิ่นที่สุ่มได้จากข้อ 1 โดยวิทยากรท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนี้ จะต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ในเขตการให้บริการของโรงเรียน และเข้ามาถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2544 เท่านั้น

3. วิทยากรท้องถิ่นในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในท้องถิ่น ในหมวดชีวิตความเป็นอยู่ และวิทยาการ ซึ่งมีความหมายครอบคลุมในเรื่อง กิจกรรมการดำเนินชีวิตของบุคคลหรือกลุ่มชน ประกอบกับการคิดค้นและพัฒนาวิทยาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยอาศัยบุคคลในท้องถิ่น หรือการรับวัฒนธรรมต่างถิ่นมาปรับปรุงการพัฒนาการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ คหกรรมศาสตร์ หัตถกรรม การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย ชีวประวัติ วิทยาการและอาชีพ (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2535)

4. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประเด็นสำคัญดังนี้

4.1 สภาพทั่วไปของวิทยากรท้องถิ่น คือ ข้อมูลส่วนตัวของวิทยากรท้องถิ่น

4.2 สภาพการเรียนการสอนของวิทยากรท้องถิ่น ได้แก่ สภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน กระบวนการสอนของวิทยากรท้องถิ่น สภาพการใช้สื่อของวิทยากรท้องถิ่น พฤติกรรมทั่วไปของผู้เรียน และบุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่น

4.3 สภาพการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับวิทยากรท้องถิ่น ได้แก่ การประสานงาน รูปแบบการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอน และการปฏิบัติงานในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

4.4 ศึกษาปัญหาของวิทยากรท้องถิ่น ในด้าน การจัดเวลาในการสอน การสอน การใช้สื่อ วัสดุและอุปกรณ์ การสนับสนุนจากทางโรงเรียน และปัญหาอื่นๆ ที่วิทยากรท้องถิ่นเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในโรงเรียนประถมศึกษา

4.5 ศึกษาความต้องการของวิทยากรท้องถิ่นในด้าน การจัดเวลาในการสอน การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ การช่วยเหลือในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาต่างๆ และความต้องการอื่นๆ ที่วิทยากรท้องถิ่นคาดหวังที่จะให้เกิดขึ้นหรือจัดหามาได้

5. การวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะวิทยากรท้องถิ่น ที่เข้ามาถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ ประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2544 ในหมวดชีวิต ความเป็นอยู่ และวิทยาการ ซึ่งหมายรวมถึง กิจกรรมการดำเนินชีวิตของบุคคลหรือกลุ่มชน การคิดค้นและพัฒนาวิทยาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยอาศัยบุคคลในท้องถิ่น หรือการรับวัฒนธรรมต่างถิ่นมาปรับปรุงการพัฒนาการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ คหกรรมศาสตร์ หัตถกรรม การสาธารณสุข วิทยาการ และอาชีพ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพ หมายถึง ลักษณะของวิทยากรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิทยากรท้องถิ่น ในปัจจุบัน ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลของวิทยากรท้องถิ่น ลักษณะสภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่เรียน กระบวนการสอน ลักษณะการใช้สื่อ พฤติกรรมของผู้เรียน ในขณะที่วิทยากรท้องถิ่นสอน ลักษณะบุคลิกภาพของวิทยากรท้องถิ่น และลักษณะการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับวิทยากรท้องถิ่น

ปัญหา หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในโรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับการสอน การจัดเวลาในการสอน การใช้สื่อการสอน การสนับสนุนจากทางโรงเรียน และด้านอื่นๆ ที่วิทยากรท้องถิ่นเห็นว่า ต้องปรับปรุงแก้ไข

ความต้องการ หมายถึง สิ่งที่วิทยากรท้องถิ่นคาดหวังให้เกิดขึ้นหรือจัดหามาได้ เกี่ยวกับการจัดเวลาในการสอน การสนับสนุนด้านวัสดุ-อุปกรณ์ การช่วยเหลือในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาต่างๆ และความต้องการอื่นๆ ที่วิทยากรท้องถิ่นเห็นว่าควรจะมีเพื่อประโยชน์ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิทยากรท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่นที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียน เป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญเฉพาะด้านในสาขาอาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น สามารถให้ข้อคิดและประสบการณ์กับผู้เรียนได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดจากการสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ที่ได้รับถ่ายทอดจากบุคคลและสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต ซึ่งอยู่ในหมวดชีวิต ความเป็นอยู่และวิทยาการ โดยมีความหมายครอบคลุมในเรื่อง กิจกรรมการดำเนินชีวิตของบุคคลหรือกลุ่มชน การคิดค้นและพัฒนาวิทยาการเพื่อเสริมสร้างความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยอาศัยบุคคลในท้องถิ่น หรือการรับวัฒนธรรมต่างถิ่นมาปรับปรุงการพัฒนาการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ วิศวกรรมศาสตร์ ทัศนกรรม การสาธารณสุข วิทยาการ อาชีพ และการทำมาหากิน

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การที่วิทยากรท้องถิ่นได้ใช้กระบวนการและวิธีการสอนแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัด ในจังหวัดนครราชสีมา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา ในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอน
2. ใช้เป็นแนวทางเพื่อการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของวิทยากรท้องถิ่น
3. ใช้เป็นแนวทางเพื่อการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา
4. ใช้เป็นข้อความรู้พื้นฐานส่วนหนึ่งเพื่อการกระจายอำนาจทางการศึกษาจากส่วนกลางลงไปสู่ท้องถิ่นและชุมชน
5. ทำให้ได้ข้อมูล แนวคิดและแนวทางที่จะนำไปใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาได้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น